

УДК 371.4:159,947.2 (063)

Збірник наукових праць Полтавського державного педагогічного університету ім. В.Г. Короленка. - Випуск 5 (44) - Полтава, 2005. - Серія "Педагогічні науки". - 430 с.

Збірник наукових праць містить результати досліджень учених, викладачів, наукові пошуки докторантів, аспірантів з проблем свободи і відповідальності як виховних цінностей у вихованні особистості у творчості В.О. Сухомлинського, формування відповідальності у дітей та молоді в сучасних умовах свободи вибору, розвитку ідей у вітчизняних виховних системах у контексті прав дитини.

Головна редакційна колегія:

докт. іст. н., проф., акад. АПН України **Пащенко В.О.**
(головний редактор);
докт. біол. и., проф. **Байрак О.М.**;
докт. пед. н., проф., член-кор. АПН України **Бойко А.М.**;
докт. пед. н., проф. **Гриньова М.В.**;
докт. філос. н., проф. **Кравченко П.А.**;
докт- філол. н., проф. **Ніколенко О.М.**;
докт. фіз.-мат. н., проф., акад. АН ВШ України **Руденко О.П.**

Редакційна колегія серії:

докт. пед. н., проф. **Гриньова М.В.**;
канд. пед. н., член-кор. АПН України **Мальований Ю.І.**;
докт. пед. н. Пустовіт Г.П.;
докт. пед. н., проф., акад. АПН України **Савченко О.Я.**;
докт. пед. н., проф., акад. АПН України **Сухомлинська О.В.**
(заст. головного редактора);
докт. пед. н., проф. **Хомич Л.О.**

Відповідальний редактор - канд. філол. н., доц. Безобразова Л. Л.

Друкується за ухвалою вченої ради Полтавського державного педагогічного університету ім. В.Г. Короленка (протокол № 1 від 30 серпня 2005 р.).

Збірник входить до Переліку №2 наукових праць, у яких можуть публікуватися основні результати дисертаційних робіт (Постанова президії Вищої атестаційної комісії України від 8 вересня 1999 р., №01-05 / 9).

Свідоцтво про державну реєстрацію ПЛ №248.

Колектив авторів, 2005

Видавництво "Фірма "Техсервіс", 2005

Зміст

Спадщина В. О. Сухомлинського і сучасні проблеми виховання відповідальної особистості

О. В. Сухомлинська

Ідеї свободи у поглядах В.О. Сухомлинського

В. О. Пащенко

Світоглядні переконання Василя Сухомлинського: політ над безоднею

А.М.Богуш

Взаємозалежність свободи і відповідальності: погляд В.О. Сухомлинського

Н. А. Калініченко

Василь Сухомлинський про відповідальність керівника школи за розвиток творчого потенціалу вчителя

Свобода і відповідальність особистості як виховні цінності

І. Ф.Прокопенко

Категорії свободи та відповідальності в новаторській педагогічній системі В.О.

Сухомлинського

Л.О.Хомич

Виховання громадянської відповідальності у студентської молоді

М.П.Лещенко

Свобода і воля в педагогічній реальності Василя Сухомлинського

Т. К. Завгородня

Свобода вибору і проблема виховання відповідальності у старшокласників

В.Г.Кузь

Свобода і відповідальність учня у виховній системі В.О. Сухомлинського

Л.С. Бондар

Моральна свобода і відповідальність у вихованні особистості у творчій спадщині В.О.

Сухомлинського

Н. П. Дічек

Відповідальність і обов'язок як провідні цінності педагогічної етики радянської доби

Б. М. Наумов

Василь Сухомлинський і Карл Роджерс: діалог сучасників про свободу і відповідальність особистості школяра

В. М. Кушнір

Свобода дитини у виховному процесі Януша Корчака та Василя Сухомлинського

Т.І.Поніманська

Свобода і відповідальність у педагогічній взаємодії

А. В. Донцов

Професійна відповідальність у контексті формування педагогічної майстерності майбутнього вчителя

О.Є. Чуприна

Моральна відповідальність особистості як виховна цінність

І.В.Мостова

Додаткова освіта як усвідомлена необхідність

С. В. Міхелі

Категорії свободи і відповідальності в контексті особистісно орієнтованої освіти і педагогіки В.О. Сухомлинського

Т.П.Тоцька

Свобода і відповідальність особистості як виховні цінності

Н. В. Стельмах

Виховання гуманних потреб — шлях до істинної свободи особистості

О. О. Томілін, Т. М. Федоренко

Свобода і відповідальність особистості як виховні цінності

Л. О. Кондратенко

Уявлення молодших школярів про свою навчальну відповідальність

Т.Д.Кочубей

Г.С. Сковорода і В.О. Сухомлинський: два погляди на проблему свободи і відповідальності

А.М.Рас три гін а

Ідеї педагогіки свободи у педагогічній спадщині Василя Сухомлинського

М.А.Каргапольцева

Сухомлинский и Монтессори: параллели педагогики ответственности

С.М.Каргапольцев

Музыкальное воспитание свободной и ответственной личности

В.Г.Рындак

Воспитание чувства нравственной ответственности - дидактический принцип В.А. Сухомлинского

С.В.Сальцева

Социальная ответственность личности как феномен педагогики В.А. Сухомлинского

Л.Б.Соколова

Нравственная ответственность как компонент культуры педагогической деятельности В.А. Сухомлинского

А.М.Аллагулов, И.Н.Аллагулова

Ориентация учащихся на общечеловеческие нравственные ценности в педагогической системе В.А. Сухомлинского

О.І.Жорнова

Відповідальність у форматі соціокультурної норми: до питання змісту та способів пред'явлення

М.В.Левківський

Морально-правова відповідальність — домінанта соціальної зрілості старшокласників

Ю.З. Миронович

Взаємозв'язок ідей В.О. Сухомлинського про самовиховання і категорії життєтворчості особистості

В.О. Сухомлинський і розвиток ідей про свободу і відповідальність у вітчизняних виховних системах

А.М.Бойко

Феномен свободи в педагогічному процесі загальноосвітнього навчально-виховного закладу в діалозі з творчістю В.О. Сухомлинського

В.І.Євдокимов

Спадщина В. Сухомлинського у формуванні прогностичної культури вчителя

Л.М.Мандригеля

Мій незабутній учитель (Спогади учениці В.О. Сухомлинського)

В.М.Хайруліна

Відповідальність як умова вільного вибору особистості

Л.Д.Попова

В. Сухомлинський про формування в учителя відповідальності за власне психологічне благополуччя

В.Л.Федяєва

Свобода і відповідальність особистості у сімейній педагогіці В.О. Сухомлинського

Ю.О.Грицай

В.О Сухомлинський про роль учителя у формуванні відповідальності школярів в умовах свободи вибору

М.Д.Зубалій

Класифікація форм військово-патріотичного виховання учнів у творчості В.О. Сухомлинського

О.О.Безносюк

В.О. Сухомлинський про відповідальність у науково-педагогічних дослідженнях

Н.І.Білик

Живодайний діалог з Василем Сухомлинським на сторінках журналу „Імідж сучасного педагога“

В.Н.Ликов

Розвиток В.О. Сухомлинським народнопедагогічних ідей у вихованні відповідальної особистості

Н.О.Ткачова

Використання ідей В. Сухомлинського про опанування школярами цінностей „свобода“ і „відповідальність“

А. В. Лопухівська

Проблема відповідального ставлення до навчально-виховного процесу учнів сільської школи в педагогічній спадщині В.О. Сухомлинського

О.С.Соколовська

В.О. Сухомлинський про корисність використання вільного часу у формуванні відповідальності

О.О.Заболотська

Проблема індивідуальності у педагогічній антропології В.О. Сухомлинського

В.В.Луценко

В.О. Сухомлинський і розвиток ідеї особистісно орієнтованої освіти

А. П. Савченко

Питання виховання самостійності учнів у педагогічній спадщині В.О. Сухомлинського

В.В.Олефіренко

Формування у студентів суспільно значущих мотивів до занять з фізичної культури у світлі ідей В.О. Сухомлинського про свободу вибору і відповідальність

Б. Ф. Ведмеденко

Свобода вибору діяльності, інтерес і відповідальність як базові елементи виховання в системі В.О. Сухомлинського

С.В.Білецька

Питання емоційної чутливості вихователів у педагогічній спадщині В.О. Сухомлинського

О.Л.Гаркович

Моделі виховання в системі освіти та їх значення у підготовці майбутнього вчителя

А.В.Радіонова, О.Г.Штепа, О.Ю.Ярова

Сім'я — першооснова виховної системи розвитку особистості

В.Є.Лукін

Педагогічні ідеї В. Сухомлинського як концептуальна основа особистісно орієнтованої педагогіки

О.Б.Петренко

В.О. Сухомлинський про виховання відповідального батьківства: тендерний аспект

Ю.Г.Бондаренко

Використання ідей В.О. Сухомлинського при підготовці військових фахівців у сучасних умовах

С.М.Шевченко

Проблеми виховання у педагогічній спадщині Я.Б. Резніка

О.В.Сараєва

В.О. Сухомлинський про свободу і відповідальність у вихованні всебічно розвинутої особистості

Т.В.Кравченко

Формування відповідального ставлення школярів до навколишнього середовища

А.М.Крамаренко

Ідеї гуманістичної педагогіки В.О. Сухомлинського у вихованні свободи та відповідальності особистості

О.А.Даценко

Використання в педагогічній діяльності ідей В.О. Сухомлинського про обов'язок і відповідальність

М.І.Райчук

В.О. Сухомлинський про свободу та відповідальність учителя

П.Н.Даньшов

Воспитание ответственности школьника на уроке мышления

О.С.Тимофеева

Ответственность как важный фактор воспитания у детей уважительного отношения к родителям (по В.А. Сухомлинскому)

Н.М.Науменко

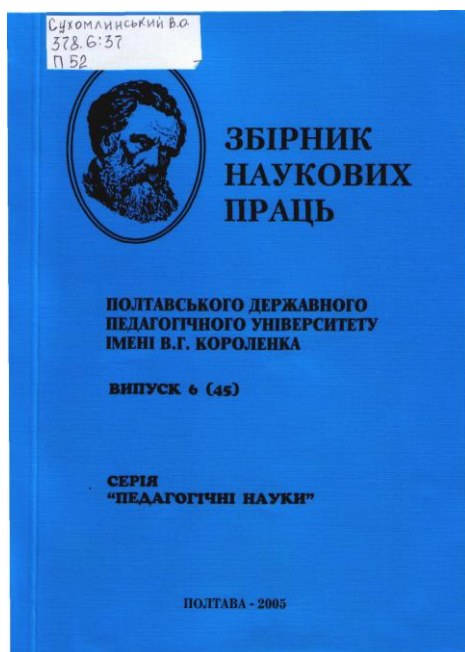
Истоки культуры педагогической деятельности учителя в педагогическом наследии В.А. Сухомлинского

Т.П.Бащинська

Проблема організації взаємодії вчителя й учнів початкових класів в умовах свободи вибору

НАШІ АВТОРИ

ЗМІСТ

УДК 371.4:159.947.2 (063)

Збірник наукових праць Полтавського державного педагогічного університету ім. В.Г. Короленка. - Випуск 6 (45) - Полтава, 2005. - Серія "Педагогічні науки". -320 с.

Збірник наукових праць містить результати досліджень учених, викладачів, наукові пошуки докторантів, аспірантів з проблем свободи і відповідальності як виховних цінностей у вихованні особистості у творчості В.О, Сухомлинського, формування відповідальності у дітей та молоді в сучасних умовах свободи вибору, розвитку ідей у вітчизняних виховних системах у контексті прав дитини.

Головна редакційна колегія:

докт. іст. н., проф., акад. АПН України **Пащенко В.О.**
(головний редактор);

докт. біол. н., проф. **Байрак О.М.**;

докт. пед. н., проф., член-кор. АПН України **Бойко А.М.**;

докт. пед. н., проф. **Гриньова М.В.**;

докт. філос. н., проф. **Кравченко П.А.**;

докт. філол. и., проф. **Ніколенко О.М.**;

докт. фіз.-мат. н., проф., акад. АН ВШ України **Руденко О.П.**

Редакційна колегія серії:

докт. пед. н., проф. **Гриньова М.В.**;

канд. пед. н., член-кор. АПН України **Мальований Ю.І.**;

докт. пед. н. **Пустовіт Г.П.**;

докт. пед. н., проф., акад. АПН України **Савченко О.Я.**;

докт. пед. н., проф., акад.-АПН України **Сужоилинська О.В.**
(заст. головного редактора);

докт. пед. н., проф. **Хомич Л.О.**

*Відповідальний редактор - канд. філол. н., доц. **Безобразова Л.Л.***

Друкується за ухвалою вченої ради Полтавського державного педагогічного університету ім. В.Г.Короленка (протокол № 1 від 30 серпня 2005 р.)

Збірник входить до Переліку №2 наукових праць, у яких можуть публікуватися основні результати дисертаційних робіт (Постанова президії Вищої атестаційної комісії України від 8 вересня 1999 р., М01-05 / 9).

Свідоцтво про державну реєстрацію ПЛ №248.

Зміст

Свобода і відповідальність у контексті прав дитини

Л. Д.Березівська

Розвиток ідей про право дитини навчатися рідною українською мовою (1905-1919)

Н.І. Косарева

Формування почуття совісті як важливої риси громадянина-гуманіста у творчій спадщині В.О. Сухомлинського

К.А.Юр'єва

Етнопедagogічна підготовка вчителів початкових класів у контексті прав дитини

Н.Д. Каранузова, І.В.Каранузова

Виховання відповідальності особистості в умовах педагогічної підтримки

С.А.Литвиненко

Свобода дитинства в педагогічній концепції В. Сухомлинського

М. Г. Криловець

Проблема відповідальності вчителя у творчій спадщині В.О. Сухомлинського

М.І.Рябенко

Підготовка майбутнього вчителя до правовиховної роботи з неповнолітніми

І. П. Печенка

Дитина в сучасному соціально-педагогічному просторі: проблема захисту прав

Г. О.Дружиніна

Захист особистісних прав дитини в освіті як основа гуманістичної педагогіки В. О. Сухомлинського

А.М.Натпочій

До проблеми формування відповідальності у вихованців загальноосвітньої школи-інтернату

Н.В.Слюсаренко

Система трудового виховання В. Сухомлинського — запорука вільного і свідомого вибору школярами життєвого шляху

О.В.Лаврова

Розвиток волі дитини як стану її свободи у спадщині І.О. Сікорського (1842-1919)

Л.В.-В.Вейландс

Особливості правового виховання підлітків у системі притулку для неповнолітніх

Формування відповідальності у дітей та молоді в умовах свободи вибору

М.В.Гриньова

Формування совісті і відповідальності у майбутнього вчителя-громадянина

О.М.Пехота, А.М.Старєва

Організація студентської творчості в позааудиторній роботі в контексті особистісно орієнтованої підготовки

О.В.Плахотнік

Еколого-економічна освіта студентів як засіб формування гуманістичного ставлення до довкілля

К.Г.Дорошенко

Виховання гуманістичного ідеалу як запорука психологічної зрілості особистості

Н.М.Тарасевич

Використання технології „Я - висловлювання" у розв'язанні педагогічних конфліктів

В.П.Титаренко

В.О. Сухомлинський і проблеми художньо-естетичної освіти майбутніх учителів

К.Ж.Гуз

Вивчення довкілля як умова формування природовідповідного образу світу учня

Н.П.Кравець

Роль художньої літератури у формуванні відповідальності в дітей з порушеннями інтелекту

В. В.Кузьменко

Відповідальне ставлення школярів до оволодіння знаннями як підґрунтя формування у них наукової картини світу

Л.І.Краєва, І.Ю.Краєва, Н.М.Пивовар

Впровадження ідей вільного вибору В. О. Сухомлинського у виховну систему О. О. Католикова.

В.А.Суржанська

Особистість вихователя у розвитку свободи і відповідальності дитини дошкільного віку

О.Я.Рибалка

Виховання у підлітків культури міжстатевих стосунків як важлива соціально-педагогічна проблема

А. В.Лисенко

Розвиток творчих здібностей як складовий компонент особистісно орієнтованого навчання в системі

підвищення кваліфікації вчителів-словесників

А.А.Каленський

Патріотичне виховання школярів в умовах свободи вибору при подальшій інформатизації сучасного суспільства

В.Г.Мартинюк

Дидактичні особливості навчально-виховного процесу на військовій кафедрі у класичному університеті

В.Л.Уліч

До питання про організацію військово-патріотичного виховання у вищих навчальних закладах

О.Ю.Шличек

Свобода і відповідальність як невід'ємні виховні цінності формування правосвідомості майбутніх учителів правознавства
О. М. Кочерга
Формування соціальної відповідальності у студентів педагогічного училища
Т. В. Медведєва
Казка, як і пісня, не має кінця
В. В. Кострач
До питання виховання особистості індустріального та постіндустріального суспільств
О. Ф. Шагро
Свобода вибору як один із засобів професійного самовизначення
К. В. Кравченко
Питання свободи вибору та відповідальності особистості в контексті статевого виховання
С. В. Єлманова
Закономірності розвитку допитливості в процесі пізнавальної діяльності старших дошкільнят
О. Ю. Литвин
Психолого-педагогічні основи процесу формування національної свідомості студентів вищих навчальних закладів - майбутніх економістів
С. П. Пескун
Творчий розвиток старшокласників як умова формування самостійності та відповідальності.
Система „Дидактосервіс“
С. М. Гергуль
Самоосвіта вчителя як джерело формування свободи та відповідальності школярів у творчій спадщині В. О. Сухомлинського
Л. В. Малаканова, О. В. Приймак
Дослідження можливостей сучасного навчального процесу в розвитку відповідальності особистості
Н. В. Горобець
Дослідження проблеми самостійності особистості в навчально-виховному процесі
Ю. І. Дивоняк
Вплив педагогічного спілкування на духовний розвиток особистості
О. С. Гриценко, Л. Ю. Рощупкіна
Дослідження шляху формування Я-концепції особистості
О. С. Гринюк
Дослідження відповідальності молоді в умовах свободи вибору
Л. М. Заліток
Книжка як засіб виховання відповідальності молодших школярів у педагогічній спадщині В. О. Сухомлинського
Н. Ю. Савчинська, О. А. Прохоров
Формування особистості в умовах реформування освіти в Україні
Ю. С. Мельник
Психолого-педагогічні особливості розвитку особистості молодшого школяра
Н. В. Квітко вська
В. О. Сухомлинський про виховання відповідальності у підлітків
О. І. Жорнова
Навчання дотримання і недотримання правил в умовах свободи вибору
Н. В. Дяченко

Ідеї В.О. Сухомлинського та виховання особистості у вищій школі

О. В. Єрьоміна

В.О.Сухомлинський про побудову виховного середовища

С.В.Шмалей

Проблема розуміння категорій "свобода" і "відповідальність" у творчості Ж.-
П.Сартра